

КВЕБЕК, МЕТАФОРА НЕОДРЖИВОГ

РАЗГОВОР СА ЖЕРАЛОМ ГОДЕОМ

У Новом Саду је одржан X међународни скуп канадиста, у организацији Друштва за књижевност и културу "Југославија-Канада" и одсека за романистику Филозофског факултета у Новом Саду. Међу канадским званицама био је и квебекски песник, књижевни критичар и есејиста Жерал Годе (*Gerald Godet*, рођен 1950, објавио је збирке песама *Il y a toujours* - *Има краљевина* -



La fiction de l'âme - *Фикција душе*, као и збирку разговора са квебекским књижевницима *Voix d'écrivains* - *Књижевни гласи*). Између две радне сесије у свечаној сали Матице српске, песник је љубазно пристао да за нашу литерарну публику каже неколико речи о положају и значењу француске књижевности у савременој канадској литератури.

Које су особености литературе француског језичког израза у савременој Канади?

- Питање о постојању аутономне квебекске литературе постало је веома актуелно у току шездесетих година овога века, када почиње да се провлачи - кроз тадашњу поезију, романе, есеје и књижевну критику - питање о постојању засебне и оригиналне литературе француског језика у Канади. Долази до значајног покушаја редефинисања митова, слика, референци на којима би требало да почива идентитет Квебека. У то се време појављује низ дела снажне поетско-митолошке садржине, поготово у поезији. То је поетика рањеног бића, поетика расточеног бића као и поетика егзила. Поетика бића које још увек нема самосвојно постојање и које се тражи, сред не-културе, сред не-мисли, сред Ништавила. Поетика која из свих снага призива оне форме које би јој могле дати смисао, пунину, будућност. У оквиру историје квебекске литературе, овај је покрет био снажан и неопходан. Средишњи књижевни рад који сажима ондашња литерарна и културна стремљења је збирка песама *L'homme rapaillé* (*Расточени човек*) песника Гастона Мирона. Миронов поетски свет је свет човека који себи не припада. Квебекски човек себи не припада. Он је разбијен. Зато тај човек стреми ка реинтеграцији -

на једној митолошкој равни - стреми и успиње се ка том изгубљеном јединству. Сабира се. Сажима. У покушају да истраје. Јер, он мора да истраје. Самоуверена, позноромантичарска тврдња, која не оставља места сумњи.

Генерација писаца из седамдесетих година покушаће да се дефинише на другачије начине. Тражиће за себе једну другу прошлост, једно другачије порекло, изван и мимо оног историјског. Поставиће другачије референце, другачије митове. Ипак, ако себе не препознајемо у тој, квебекској литератури, ако не осећамо тај *Mal d'Être*, ту бол квебекског постојања, да ли је могуће, у Квебеку, питам се, бити писац? Седамдесетих година, литература постаје интимистичка, персоналнија, унутрашња. Под снажним је утицајем феминизма. Литература седамдесетих поставља питање идентитета, сексуалног идентитета. Писци испитују унутрашњост онога другог, вољеног, омраженог, баве се питањем љубавне, сексуалне чежње, вољом и истрајношћу да се постоји, да се живи, да се буде, мимо свега и насупрот свему, свој: испитују каквоћу међуљудских односа, итд... Доводе се у питање уобичајене представе Мајке, Оца. Све у покушају откривања нових референци. У причи о нама коју су нам рекли стари, у предањима из старина, било је нечег - када се говорило о народу, о литератури, о нама самима - скривеног, недореченог, заборављеног. Требало је да се бавимо Археологијом душе. Требало је откривати изгубљене, или загубљене, могућности. Једну способност да се буде и да се истраје, у том битисању. Историја и литература Квебека нам говоре о једном рањеном националном бићу, о једној рањеној, повређеној националној свести. То је историја рана, историја пораза.

У ком смислу ваља схватити важност повређености и свести о тој повређености у савременој квебекској литератури?

- То је мит о рани. Мит о рањености. Оснивачки мит наше националне, као и литерарне стварности. Попут свакога мита, он представља нешто што је најстварније, најинтимније, сваком Квебеканину, нешто њему најсвојственије. Та рана је последица Енглеских освајања из 1760. године, коју су Французи Канаде доживели као праву трауму. Зато што смо истовремено били и исувише млади, као народ, на бисмо се знали одупрети тако моћном непријатељу, као и напуштени од стране матичне земље, Француске. Отуда страховити осећај губитка, осећај губитка тоталитета, пуноће једне спреге, афективне колико и духовне: осећај губљења порекла. Али, то је такође и осећај изгубљеног сна о Новом континенту, посебно јако изражен у доба откривалаца Нове

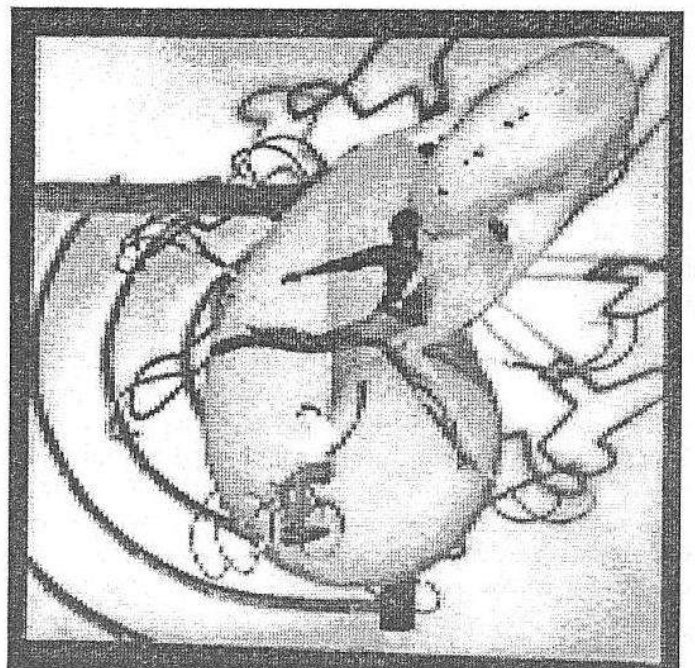
Француске. Осећај губитка идеје о Слободи, губитка мита о Ослобођености, о отворености храница, о могућности неограниченог циркулисања: у мисли, у бићу; јер Америка је за нас значила неограниченост, Континент слобода. Некомпартиментацију: сетимо се да је Француска пре револуције била подељена на грофовска имања и да је путовање људи и добара, услед разних властелинских намета, било знатно отежано, што је било један од главних разлога за избијање револуције 1789. Ето, то је било изгубљено, та могућност неограниченог кретања, путовања, истраживања, географска могућност која је у основи стварања и појављивања новог менталитета. Савремена фасцинација Америком један је од начина поновног освајања изгубљених могућности коју су имали откриваоци. Управо о томе пише Мадлен Уелет-Мишалска (Madeleine Ouellette-Michalska) у свом роману *Dans la maison Treschler. ou le Huitième jour d'Amérique* (У кући Трешлера или Осми дан Америке) - штампан 1984. За Уелет-Мишалску, основно је питање - које она поставља кроз иск.из једног од протагониста романа - следеће: "Открили смо Америку 1492, шта чекамо да откријемо Америке?" Данас, Сједињене државе преузимају целокупно значење речи Американци, Америка. Међутим, Америка, то су такође, Аргентина, Чиле, Амер-индијанци, у свој својој културно-цивилизацијској разноликости, Квебек, итд... Изгледа као да постоји једна - свету, Европи, самој Америци - непозната Америка. У суштини, "Осми дан", јесте нада да постоји могућност отварања народа и цивилизација, отварања које не би стремило ка негирању, сакривању, контролисању историје: ка анулирању историја одређених народа, што ће рећи, ка негирању одређених могућност и културно-цивилизацијског постојања. Наше искуство историје искуство је ратовања, искуство је народа гажених другим народима, народима који су покушавали да потисну одређене начине мишљења, наметајући властита цивилизацијска виђења, затирући друга: можда је најочитији пример искуство Американаца (свет индијанских веровања, рецимо, њихови ставови спрам смрти и живота, мања усредоточеност на спољашњем: више пунутрашњени, сакрални, свет - слично оријенталној култури). Један другачији свет. Нашим историјским одлукама ми смо засенили све ове могућности живљења, које су постојале, на тлу Америке. У том смислу, сличан је положај Квебечана спрам Англо-саксонаца. Квебечка култура смета, другачија је, а задаје и грижу савести. У Канади се, често, од стране Енглеца, чује питање: "What does Quebec want? (Шта то Квебек жели?)" Историја западне мисли обележена је картезијанизмом и просветитељством. То је захтев, потреба, нужност да се овлада над свим, да се овлада оним што измиче разуму. Да се овлада свим оним што је у домену незамисливог. И Квебек би тако могао да буде метафора таквог једног парадокса, незамисливог, неодрживог. Квебек не може да се умири. Француска карактеристика. То није страно оном што се дешава у свету. Након Аушвица, након пада Берлинског зида и нестанка Совјетског Савеза, након Сарајева и Крајине, свет је приморан да редифинише своје интерпретације ствари. Приморани смо да редифинишено наше знање, наш однос према сазнавању. Јер знање није само у овладавању, у програму, у пројекту.

Њега такође сачињавају изненадне, нагле страсти, које такође садрже део загонетног. Веома сам обележен Жан-Франсоа Лиотаром (Jean-Francois Lyotard), Лик Феријом (Luc Ferry), Новим филозофијама: који су услови једног новог сазнавања, једног новог односа према свету? Тако и мушкарац носи у себи један веома интимни и тајни, афективни говор, који се не образује попут говора жене. Тај је говор загонетнији, и тиме, непризнатији. Можда зато што нисмо успели да препознамо такав говор нисмо умели у довољној мери да волимо наше очеве. Данас морамо изнова пронаћи Оца. Питањем очинства бавим се у својој - држим, најуспелијој - збирци песама *La fiction de l'âme* (Фикција душе), и ова дигресија се везује за говор о поетици новије генерације књижевника Квебека, у којој се питање порекла истражује на неколико различитих нивоа. Мене лично, поготово након важних питања које нам је поставио феминизам, преокупира положај оца, управо положај мушкараца као муж и оца, у савременој западној цивилизацији. Јер, сви ми водимо порекло од наших очева, и овај интервју, не одвија ли се око питања нужности дефинисања, редифинисања нашега, кве-бечког, како националног тако и индивидуалног порекла?

Не један народ, једна мисао, већ множина, плуралност стварности које постоје једна поред друге, не успевајући никада у потпуности да се ускладе. Тиме је отворена могућност игри, новини, откривању. То је антипод тоталитарној мисли.

Увек смо двоје - два тела, два бића, два народа: морамо прихватити да смо различити и одбацити романтичарски Идеал, романтичарску илузију стапања у једно; морамо одбацити илузију о фузији. Ово може звучати као негирање хегелијанске мисли, али, мене је управо страх синтеза које би поништавале контрадикцију. Држим до контрадикције. Ето, то је то.

Разговарао: Борис Лазич



Дражан Нешић, Колаж